

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm X. Ioannes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

dubitationis habet, num secundum eam procedendum sit, idemque sentiendum de epistolâ, aut rescripto Principis, etsi enim jus faciat. *l. 1. ff. de constitut. principum.* tamen nisi in corpore juris sit, vel authenticè exhibeatur, probabilem ignorantiam, ac dubium parit. his addit *Felin. hic n. 5.* quod plures extrauagantes moribus vrentium receptæ non sint, & idèd obligationem non pariant, maxime quoad pœnas, seu censuras earum, vti docent *DD. c. In istis. distinet. 4.* & dixi de hoc *lib. 1. Th. Mor. Tract. 4. cap. 3.*

Not. II. In dubio, num lex promulgata, vel obligatoria sit, conuenit, vt princeps seu auctor legis consulatur.

CAPITULUM IX.

Cum dilectus.

PARAPHRASIS.

Innocentius III. hic duo respondet, primum, quod instrumenta post publicationem testificationum ab vtraque parte produci possint, donec in causâ conclusum sit; alterum si in regno Scotiæ consuetudo inualuit, vt instrumentum regis plenam fidem mereatur, eam etiam in foro Ecclesiastico propter regis auctoritatem & honestatem seruandam esse.

SUMMARIUM.

1. Limitatur constitutio relata in textu, quod instrumenta post publicationem testificationum ab vtraque parte produci possint, donec in causâ conclusum sit.
2. Consuetudine introduci potest, vt literis Regis, Principis, vel alterius excellentis Magistratus plena fides habeatur, etiam in præiudicium alterius, modo nulla præsumptio sit in contrarium.

NOT. I. Quod ad primum responsum attinet, *Felinus* hinc limitationes adhibet, quæ fermè intelliguntur ex materiâ de testibus. 1. est, quod iudex ex officio, si necesse sit, instrumenta recipere possit post

conclusionem in causâ. Altera; in causâ criminali reus ad sui defensionem instrumenta, aliâsque probationes producere potest post conclusionem in causâ. 3. est, si instrumenta absque negligentia partis ab eâ de nouo reperta sint. 4. Si pars aduersaria consentiat productioni. 5. Si per negligentiam tutoris, vel administratoris instrumenta producta non sint, succurretur pupillo, & Ecclesiæ per in integrum restitutionem, & quidem non tantum post causæ conclusionem, sed etiam post latam sententiam, teste *gl. c. Inter. 20. de re iudicatâ.*

Not. II. Licet communi iure litteræ magistratus, si aliter probatae non sint, pro authenticis non habeantur in præiudicium personæ tertie, vti dixi *in c. 7. de probat.* tamen consuetudine introduci potest, vt scripturæ excellentis Magistratus, Regis, Principis, Episcopi plena fides habeatur, etiam in præiudicium alterius, dummodo nulla suspicio aut præsumptio in contrarium sit, vti colligitur *ex hoc c. in fine.*

CAPITVLVM X.

Ioannes.

PARAPHRASIS.

Eremita Ioannes coram iudicibus Viterbiensibus petebat libras Senenses 130. ex causâ mutui, domum quoque sibi liberam & vacuam tradi ex causâ factæ venditionis, Petrus autem ex aduerso dicebat sibi ratione eiusdem domus venditæ Ioanni deberi 180. libras, vt proinde factâ compensatione nihil amplius ex mutuo debeat, cum autem iudices in causâ progressi essent, denique Petrum condemnârunt ad domum vacuam & liberam tradendam Ioanni, ab hac porro sententia Petrus appellauit ad Innoc. III. qui partibus auditores, seu cognitores causæ designauit, coram quibus Petrus per 4. testes probauit venditionem non puram sed conditionalem fuisse, videlicet hoc adjecto modo, vt Petrus, dum viueret, domum inhabitare posset,

x x

postea

postea verò Ioannis nepotibus proueniret; & ob hunc adjectum modum in gratiam venditoris minore pretio domum venditam fuisse, verumtamen anni, mensis ac diei, quo venditio facta fuerit, testes dicebant se non recordari; & è contrario Ioannes ad probandum, quòd venditio domus non conditionalis, sed pura fuerit, instrumentum publicum produxit, tabellionem quoque, qui instrumentum confecit & testem vnum, cuius nomen subscriptum erat. Hinc orta est dubitatio vtra harum probationum praualeat, pro parte Rei allegatum fuit, tametsi in litibus iudicialibus parem probandi vim habeant instrumentum & testes, tamen non quodlibet instrumentum trium, vel plurium idoneorum testium depositionibus præferri, ad id Ioannes respondit, cum ipse intentionem suam per instrumentum fundarit, ac Petrus per modum exceptionis objecerit venditionem fuisse conditionalem, hoc verò per testes de certo tempore deponentes probatum non sit, idèoque non constet eos testificari de eadem venditione, quæ per instrumentum, vt determinato tempore facta, probata erat, hinc consequens esse, quòd probatio ista per testes inefficax sit ad intentionem Ioannis elidendam. Sed denuò replicauit Petrus, responsum Ioannis non subsistere, siquidem vtraque pars à Pontifice interrogata in iudicio confessæ est, vnicam tantum fuisse celebratam venditionem; apparet itaque ex testium depositione eam fuisse conditionalem; cui nihil obstat, quòd interrogatio à Pontifice facta sit post conclusionem in causâ, siquidem iudex, qui vsque ad prolationem sententiæ cuncta rimari debet, interrogare potest de facto, quotiescunque dubitatio incurrit; quare Innocentius Papa, requisito Cardinalium consilio, pronuntiauit venditionem conditionalem fuisse, ac proinde Petrum non obligari ad tradendam domum, sententiam verò iudicum, à quibus appellatum, & qui iustè pronuntiarunt (eo, quòd exceptio de venditione condicionali coram ipsis proposita & pro-

bata non fuerit) quoad dictum articulum infirmat; quoad alios verò articulos confirmat.

S Y M M A R I V M.

1. Si debita sint vtrique liquida & circa res, quæ sub genere suo functionem recipiunt, licet ex diuersis titulis sint, compensationi locus est.
2. Modus adjectus contractui venditionis grauens emptorem, in partem pretij computandus est.
3. Vacillat Instrumentum, si testes inscripti, vel subscripti negent se interfuisse rei gesta ibidem narrata.
4. Expediit, vt testes in instrumento publico sua nomina subscribant.
5. Instrumentum Notarij manu confectum, & idoneorum testium depositio, parem probandi vim habent.
6. An & quando duo testes sufficiant ad derogandam fidem instrumento publico; quando non.
7. Iudex partes de iis, quæ ad litis decisionem pertinent, etiam post conclusionem in causa interrogare potest.
8. In causa appellationis allegata in priori iudicio & non probata, probari possunt, modò ad causæ decisionem pertineant.
9. Quod officium sit iudicis appellationis.

NOT. I. Si debita sint vtrique circa res, quæ sub genere suo functionem ac commutationem recipiunt, tametsi ex diuersis causis seu titulis sint, compensationi locus est. *l. 4. C. de compensat. & docui lib. 3. Th. Mor. Tract. 2. cap. 9. n. 9.*

Requiritur tamen, vt vtrumque debitum sit æquè liquidum, seu indubitatum, sin autem debitum actoris seu petitoris liquidum sit, non potest reus conuentus allegando dubium, aut intricatum, multatimque indaginem requirens debitum allegare compensandi causa, sed satisfacere cogitur, controuersia suâ in aliud iudicium reseruata. *l. ult. C. de compens.* quodnam verò intricatum debitum sit, iudicis arbitrio committitur.

Not. II.

2 Not. II. Modus adjectus contractui absoluto & perfecto interdum conditio vocatur, verumtamen si proprie accipiat, differt à conditione, cuius natura est, vt suspendat contractum, sicuti docui *lib. 5. Th. Mor. Tract. ult. p. 2. cap. 7. n. 10.*

3 Not. III. Si modus adjectus contractui venditionis grauet emptorem, tunc in partem pretii computari debet, seu rem tanto minoris vendi æquum est. *l. fundi 79. de conditionalis emptione*, vbi Baldus ait, quòd pactum, quo emptor grauetur, in partem pretii computari debet.

4 Not. IV. Licet instrumentum Notarii cum solemnitatibus suis fidem faciat, tamen si dubitetur de instrumento, aut contentis eius, multum adiumenti adferret, si Notarius ac testes inscripti producantur, qui affirmant ita gestum esse, quàm de re *Menochius casu 135. n. 39.* contra verò, si testes inscripti aut subscripti negent se interfuisse, vacillat instrumentum, donec conuincatur, quàm de re, *Innoc. & Io. Andr. hic.*

5 Not. V. Expedire videtur, vt testes in instrumento publico nomina sua subscribant, cum alioquin plures fraudes à Notario committi possint, si ipse solus totum instrumentum testium quoque nominibus inscriptis conficiat, id tamen fermè non obseruatur, vt monet *Abbas in c. 1. n. 3. hoc tit.* immò frequenter accidit, vt Notarius domi suæ cum à contrahentibus & inscriptis testibus remotus est, solemniter in membranâ conficiat, quod, vt dixi, fraudis periculo non caret.

6 Not. VI. Instrumentum Notarii manu confectum, & idoneorum testium depositio parem probandi vim habent. *l. In exercendis. 5. hoc tit.*

Sed quæritur, num duo testes sufficiant ad derogandam fidem instrumento publico. Variè hîc loquuntur. Sed dico primò. Si testes directè non deponant contra contenta instrumenti, sed contra ipsum instrumentum v. g. Notario ostendendo contrahentem, aut testem inscriptum eo tempore alibi fuisse, hoc casu sufficiunt

duo testes ad reprobandum, teste *Innoc. hic n. 8.*

Dico 2. Si testes producti directè deponant aduersus contenta instrumenti secundum casum nostri Capituli, iudicis arbitrio committendum est, num instrumento, an duobus, vel pluribus testibus de contrario deponentibus fides maior habenda sit, prout etiam ex hoc c. colligitur; in dubio tamen potius inclinandum est in fauorem instrumenti, alioquin non suspecti, præsertim si antiquum sit, eò quòd hominum memoria labilis existat, prout *Io. Andreas* hîc tradit, & colligitur ex *l. Optimam. 14. §. Etsi. C. de contrah. emptione.* & ex hoc c. dum enim dicitur instrumentum tribus, vel quatuor testibus de contrario deponentibus non præferri, satis significatur, duobus saltem testibus ordinariè præferendum esse.

7 Not. VII. Iudex ex officio partes de iis, quæ ad litis decisionem inferuire possunt interrogare potest, etiam post conclusionem in causâ. *l. Ubique. juncta gl. ff. de interrogat.*

8 Not. VIII. In causâ appellationis, seu coram iudice appellationis non allegata in priore iudicio, allegari, & non probata ab utrâque litigantium parte probari possunt, dummodo ea dependentia sint, seu pertinentia ad causæ decisionem, ita hîc & in *l. Per hanc. 4.* quam ibi commendant *DD. C. de temporib. appellat.* vide *Felin. hic n. 14.*

9 Not. vlt. Iudex appellationis interdum pronuntiare debet priorem iudicem formaliter loquendo justè iudicasse, videlicet secundum allegata & probata apud ipsum, licet sententia eius vel omnino vel secundum vnum alterumve articulum retractanda sit, propter pleniorè causæ deductionem, atque connexionem; & conuenit, vt iudex appellationis, quantum potest, saluâ iustitiâ prioris iudicis existimationem conseruet ac sententiam eius defendat. *Argum. c. Abbate, 25. de verb. signif.*

* * *